

Neyi ölçüyorsan onu teşvik ediyorsun, neyi teşvik ediyorsan, onu büyütüyorsun. Bir organizasyonda, *başarı* neyse ölçülüyorsa, sonunda herkes iyisiyle kötüsüyle onu hedef alarak çalışmaya başlıyor. Ancak *kötüsü* iyisinden daha çoğalıyor. Çünkü *iyisini* ölçmüyorsan, *kötüsünü* teşvik ediyorsun.

Akademisyenler, mesela, ürettikleri makale başına taltif görüyor. Bu demek ki, kötü makale üretmek, iyi makale üretmekten daha önemli. Daha önemli, çünkü üç kötü makale, biri bir iyi makaleden daha çok. Ayrıca daha kolay.

Diğer konularda da böyle. İşin ölçüsü saat olunca, saati bir şekilde doldurmak, işi bitirmekten daha önemli hale geliyor. Günde sekiz saat çalışmasını bekliyorsan, günde sekiz saat çalışıyor adam. Günde sekiz saat iyi mi çalışıyor, hayır, çünkü kötü çalışmasını teşvik etmiş oluyorsun. Bir şekilde o sekiz saati doldurmak eğer yeterliyse, daha fazlasını yapmıyor.

Bu meselenin bir çıkışı yok. Çünkü *iş* dediğimiz şeyin tam bir ölçülebilirliği yok. Bizim yazılım işinde, adamın yazdığı program satırını ölçeceksin. Bunu şişirmek kolay. Çok mekanik işlerde, belki insanların bir saatte kaç metre kare temizlediğini veya kaç parça ürettiğini ölçebilirsin ve buna göre teşvik geliştirebilirsin ancak bunlarda da kontrol zor.

Beni program yazdırırken neyi teşvik etmem gerektiği ilgilendiriyor. Saat ölçüyorum şu sıra, çünkü uğraştığımız işlerin ne kadar zaman alacağı konusunda bir fikrim yok. Bazı problemlerde günlerce tek satır kod yazamazsın, bazılarında bir oturur bin satır yazabilirsin. Problemi tanımadan bunu anlamak zor, problemi tanımaksa ancak yazarak mümkün.

İngilizce hazırlıktaki kardeşim derslerine çalışmıyordu. Ben de dedim ki, *Memrise* <<http://memrise.com>>__ nam sitede İngilizce setleri var, harçlığını oradaki puanına göre belirleyelim. Oradan aldığın puana göre sana para vereyim. Ondan sonra anneme *şu telefonu istiyorum, bu botu istiyorum* deme.

İlk haftaki tecrübeme göre hayli işe yarıyor. Bir çoğu bildiklerinden olsa da 550 yeni kelime öğrenmiş bir haftada. Bir yandan parayı biriktirmeyi ve kullanmayı da öğrenmesi amacım. Bakalım, inşallah bu konuda da fikir sahibi olur.

Oğlumun da yaşlıları pek çok çocuk gibi zamanında tuvalete gitme derdi var. Ona da her tuvalete gittiğinde, eğer külodu temizse iki jelibon, kirliyse bir jelibon vereceğimi söyledim. Hazret evveliyatında bizi *çiş* diye melettiği halde, bu anlaşılmayı yaptıktan sonra gayet düzenli olarak tuvaleti ziyaret etmeye başladı. Aklına şeker geldikçe gidiyordu herhalde.

Sonra jelibondan bıktı. Yemeyi bıraktı. Dedim, *demek ki, teşviksiz de yapacak artık*. Birkaç hafta sonra yeniden başladı derdimiz. Bugün yeniden, bu sefer bonibonla başladık. Üç saatte üç defa gitti tuvalete.

Bu da bende, mesela öğrenci milletin *not* gibi yapay bir değerlendirme yerine, *doğrudan gelir desteği* ile daha iyi eğitileceği düşüncesini uyandırdı. Sakıncaları da olabilir, ancak öğrenciye derse devamı,

sınavları geçmesi vs. karşılığı verilecek ufak harçlıkların, okullardaki pek çok sorunu kendiliğinden çözme ihtimali olduğunu düşünüyorum. O yaştaki çocuklar için eğitimin uzun vadedeki faydaları çok soyut ve anlamsız. Eğitimin somut faydalarını ancak üzerinden on yıl geçince görebiliyorsunuz. Bunu anlatmaya çalışmak yerine, çocuklara kısa vadede *başarının tadı* anlamına gelecek bir takım faydalar sağlamak lazım.

Idealist bir takım psikologların, çocukların vazifesi olan işler karşılığı ödül verilmesini tasvip etmediğini biliyorum. Derslerini vazifeleri olduğu için çalışmaları, tuvalete vazifeleri olduğu için gitmeleri ve bunun gibi konularda ödülün gereksizliğini, hatta zararını savunuyorlar. Ancak her türden dil dökmeye ikna edemediğim çoluk çocuk ve büyük cinsiyle olan tecrübem, insanların ekseriyetinin böyle vazife mazife kavramları yerine basit ödüllerle *çalıştığı*.